

ZÉNÓN z ELEJE

&

TEORETICKÁ VĚDA

Matematik, fysik a pracovník geofyzikálního ústavu ČSAV RnDR. Jiří Mrázek, csc. (Taje matematiky 1986): „...pro bezprostřední vývoj matematiky víc znamenala škola založená Parmenidem. Ta v Zénónovi našla stoupence, pokřiveného takřka do karikatury. Byl spíše opak matematika, byl to skeptik, vymýšlející dodnes vzpomínané spory. Zénón byl znám nepřátelstvím k pythagorovcům... nebylo osobní, ale opíralo se o důvody věčné. Vzhledem k tomu se rozhodl rozložit, zničit sám základ jejich matematického učení. Tzn. zničit pojem čísla, pojem mnohosti. Musil zkrátka ukázat, že matematika pojímaná tak, jak to tehdy zásluhou pythagorovců bylo zvykem, je nesmysl, něco zcela neužitečného, zbytečného.“

Než budeme moci nahlédnout, proč citovaný akademik nemá Zénóna rád a zda jsou jeho výtky vůči němu důvodné, seznámme se nejdříve s Elejskou školou, založenou v 6. st. pnl. nikoliv Parmenidem z Eleje, jak tvrdí akademik, ale Xenofanem z Kolofonu:

Xenofanés	z	Kolofonu	(asi 565-470 pnl.)
Parmenidés	z	Eleje	(asi 540-470 pnl.) - žák Xenofanův
Zénón	z	Eleje	(asi 490-430 pnl.) - žák Parmenidův
Melissos	ze	Samu	(kol 440 pnl.) - žák Parmenidův

Rudolf Steiner (Záhady filosofie): „V Eleatských myslitelích žije myšlenkový prvek již v takové míře, že požadují světový názor. Pravdivost pak přiznávají jen takovému světovému názoru, který je s to myšlenkový život plně uspokojit. Proto se ptají:

„Jak musí být prazáklad světa uspořádán, aby mohl být plně přijat myšlením?“

Nás tu ovšem zajímá především Zénón z Eleje, proslulý tzv. aporiemi, jež zůstaly dodnes nevyřešené. Patrně pro to je Zénón u akademika Mrázka a „učeného davu“ vůbec (pojem Josefa Dobrovského) tak neoblíbený.

R. Steiner: „Poukazováním na rozpory, vyplývající z pouhého pozorování, se Zénón vyrovnává s prožívanými myšlenkami, jež nenalézají pravdu v mnohosti, v proměnách a v událostech, jak je vnější svět projevuje...“

Dnes převládající světový názor inklinující tendenčně k materialismu, chce vše poznávat právě jen na základě pozorování materiálních projevů vnějšího světa. Proto je Zénónovo důsledné domýšlení takto pojímané reality materialistům tak nepříjemné. A tak je „šťoura“ Zénón oficiální vědou buď ignorován, nebo kárán, popřípadě „odborně“ překrucován.

Jako protiváhu výtek akademika Mrázka uvedme také něco chvály na Zénónovu adresu:

Dle Diogena Laertia (přelom 2/3. st. nl.) byl Zénón ušlechtilý člověk, jako filosof i jako státník, od něj kolující knihy prý oplývají velikou moudrostí. Dle Platóna (427-347 pnl.) byl ztepilý postavy, nejmoudřejším z Řeků a elejským Palamédem (Palamédes vynálezce písmen a vah, syn eubojského krále Nauplia - pro domnělou zradu Helénů před Trójou ukamenován). Dle Aristotela (384-322 pnl.) vynalezl Zénón dialektiku (*dialektike techne* = umění rozhovoru).

Ač se Zénónovy aporie v původním dialogu nedochovaly, i v přetlumočených podobách si uchovávají svůj podstatný ráz, jímž je důsledné domýšlení přirozeně rozporuplného úsudku na základě pouhého pozorování. Proto se Zénón zdál být sofistou, ač jím nebyl.

Platón (Faidros): „Což snad o Elejském Palamédovi nevíme, že podle pravidel umění mluví tak, že se tytéž věci ukazují posluchačům jako podobné i nepodobné, jako jedno i mnohé, jako setrvávající v klidu i unášené (pohybem)?“

Zénón jakoby se vymkl svému učiteli Parmenidovi, jenž ho přece tak důtklivě nabádal: „Od té cesty bádání chci tě odvrátit předem, na níž JE a NENÍ, touž věcí je, i různou...“

Jenže Parmenidés o svém žákovi Zénónovi nepochybuje. Proto mladému Sokratovi (469?-399 pnl.) radil, aby se od Zénóna naučil umění myšlenek, jinak že se pravdy nedobere.

Sokrates (v Platónově Alkibiadovi I.): „Ukaž mi mezi ostatními Athéňany nebo cizozemci otroka či svobodného, který by zmoudřel ve styku s Periklem. Já mohu jmenovat Pythodora, syna Isolochova a Kalliu, syna Kalliadova, kteří se oba stali moudrými a slavnými stykem se Zénónem. Za to mu zaplatili sto min“.

Vtip je v tom, že Zénónovy aporie nepresentují Zénónův úsudek, neboť Zénón mezi přirozený úsudek a přirozené pozorovaném, klade umělé uvažování (umění myšlenek). Zénón svým žákům do hlavy nenalévá hotové „závěry“, jež je třeba si jen zapamatovat a memorovat, ale ukazuje jim, k jakým rozporům s pozorovanou realitou musí vést jejich přirozené usuzování (úsudek pozorovatele), pokud se o pozorovaném nenaučí samostatně reálně logicky uvažovat. Zénónovy aporie se tak stávají zjevnými pedagogickými sofismaty.

R. Steiner: „Formou sofizmat Zénón naznačuje, že představivost přidržující se vnějšího světa, není s to vypořádat se ani sama se sebou. Zénón tím ukazuje, s jakými obtížemi se musí potýkat myšlení, usilující o nalezení pravdy.“

Zkrátka, Zénónova sofismata (aporie) nejsou eristická ani sofistická, ale pedagogická, neboť provokativními paradoxy zaměstnávají zdravý rozum, nikoliv jen pouhou paměť.

Zdeněk Kratochvíl (Pokus o demytologizaci Zénónových aporií): „Zénón a Aristoteles nepovažují neomezené nebo nekonečné za skutečné. Zénón a matematici považují za skutečné jen to, co je vymyšlené, a to jednoznačně a bezrozporně. Všem jmenovaným je společný požadavek bezrozpornosti, který buď podkládají světu (Aristoteles a matematici), nebo svět považují za neskutečný, protože v něm nacházejí rozpory (Zénón a jeho následovníci).“

Skandalizování osoby Zénóna z Eleje Z. Kratochvílem či J. Mrázkem, velmi výstižně představuje postoj akademické pudy k Zénónovým aporiím, jako ke zlomyslným výmyslům. To také naznačuje, odkud se na internetových stránkách berou stále dokola papouškované výtky, že Zénón chtěl svými aporiemi popřít veškerý pohyb a realitu vůbec. Na Zénóna našťavané akademické učení chce mít realitu nekonečnou a plnou paradoxů a tak musí Zénónovi a jemu podobným „zavřít hubu“, nebo se postarat, aby je nikdo nebral vážně.

Naproti tomu lidé, kteří mohou oprávněně spoléhat na svůj vlastní zdravý rozum, budou vždy pokládat nerozpornost za základní požadavek jednoznačně pravdivého poznání reality. Realita přece nemůže být rozporuplná, nejednoznačná neboť by takto nemohla vůbec existovat. Rozporuplné mohou být jen nereálné teoretické výklady nesprávně pozorované reality. A to je právě pro Zénóna charakteristické, že rozpory nenachází v realitě, ale vždy jen v absurdních představách o ní.

Z. Kratochvíl: „Zénón nám podsouvá, že „být“ znamená „stát“...“

Tuší vůbec tato kratochvilná řeč o čem mluví? Tuší, netuší, například Zénónova aporie proti času pohybu, ji dokonale usvědčuje ze lži:

*„Pohybuje-li se na závodní dráze stejný počet těles podél stejného počtu,
stejnou rychlostí a z opačných stran (proti sobě),
jedna tělesa z konce závodního a druhá z jeho středu,
stává se přitom, že se poloviční čas rovná dvojnásobnému.“*

Nuže, kde tu „být“ znamená „stát“? Kdo tu komu co podsouvá? Zénón nám, nebo Kratochvíl Zénónovi? Ve výkladech Zénónových aporií si ještě ukážeme, že žádná z nich nepopírá reálný pohyb, ale jen nereálné teorie o něm.

Z. Kratochvíl: „Nevymyšlené objekty se mohou hýbat... i samy od sebe, což je ostatně tradiční definicí života!“

Nechtějí-li se děti přiznat, pak na otázku „kdo to rozbil?“ odpovídají: „To samo!“ Podle Z. Kratochvíla odpovídají „vědecky“. Tuto „vědeckou“ hodnotu má také jeho tvrzení, že „objekty se mohou hýbat samy od sebe“. Rovněž by nás zajímalo, od kdy mají definice (definitivní soudy o poznané pravdě) svůj původ z tradice.

Tak například objektem, který se zdá hýbat sám od sebe, je rotující a obíhající planeta. Akademické školství nás však učí, že planetami hýbají gravitační síly stálé a ostatních planet. Je-li to pravda, pak to znamená, že se planety samy od sebe nehýbají. Jiný příklad nám dává lidské tělo. Že by také bylo pohybováno gravitačními silami? Mrtvé lidské tělo se „samo od sebe“ sice nehýbe, ale sdílí pohyby planety Země. Živé lidské tělo taktéž, navíc je však pohybováno něčím, co Z. Kratochvíl nazval „život“, tedy nikoliv samo sebou. Zkrátka, Z. Kratochvíl protiřečí. V pravdě neexistuje objekt, který se hýbe sám od sebe.

Z. Kratochvíl: „Můžeme si tedy vybrat, zda se... pokusíme myslet myšlené a ne myslet zkušenost světa.“

Z. Kratochvíl si libuje v květnatých kratochvilných protimluvech. Jářku, jak se máme „pokoušet myslet“ něco, co už je myšlené? To bychom se také mohli pokoušet sníst, sněžené, postavit postavené, položit položené či o jiné absurdnosti. V protikladu k „*myšlení zkušenosti světa*“ je tu „*myšlením myšleného*“ patrně míněno čistě subjektivní vymýšlení, (proč to není řečeno rovnou?). Jenže to, co Zénón z Eleje svými aporiemi paroduje, nejsou jen subjektivní iluze, ale také objektivní iluze o realitě (obojí iluze viz při řešení aporie proti času pohybu). Pan Kratochvíl by tedy měl pro úplnost své dva pokusy doplnit ještě třetím: „myslet myšlené o zkušenosti světa“, to je vymýšlet nereálné výklady reality, jež jsou nám prezentovány jako „vědecké teorie“.

O příčinách a charakteru objektivních iluzí o realitě si můžeme učinit jasnou představu na příkladu přirozeně tendenčního uvažování pozorovatele, závislého na *zkušenostech světa* nabytých jednostranným pozorováním pohybu a klidu.

Představme si, že se stanovištěm pozorovatele (hlediskem) stane jedna z misek mechanismu vah (Δ), uvedených do pohybu vychylováním z klidu původní rovnováhy. Pozorovatel z hlediska pohybující se misky vah pak pozoruje stojan těžiště vah a druhou misku vah podobně, jako z jedoucího vlaku pozorujeme okolní krajinu a protijedoucí vlak.

1/ Z hlediska pohybující se misky (jedoucího vlaku), se pohyb a klid jeví nereálně:

- a/ miska (jedoucí vlak) pozorovatele se jeví v klidu = iluze klidu
- b/ druhá miska (protijedoucí vlak) ve dvojnásobném pohybu = iluze rychlosti
- c/ stojan těžiště vah (krajinu vně vlaku) v jednoduchém pohybu = iluze pohybu
- d/ dráha zdánlivého pohybu těžiště vah (okolní krajiny) = iluze dráhy
- e/ vychýlení vah z rovnováhy jako vzdálenost mezi miskami (vlak) = iluze míry

Z obou misek vah (B i C) lze pozorovat naprosto stejné iluze (1abcde). Jakmile však obě pozorování navzájem porovnáme, jejich pozorovatelé se ve dvou bodech vůbec neshodnou (1ab = ty jsi v pohybu a já v klidu). Jednostranná hlediska jsou tedy vždy sporná.

Ze sporu v bodech (1ab) naše drahá teoretická věda vyvozuje závěr, že pozorovaná realita je rozporná, nejednoznačná, paradoxní. Právě těmto paradoxům říká Z. Kratochvíl „*myšlení zkušenosti světa*“...

Zcela jinak než z misek vah (1abcde) se vše jeví z hlediska stojanu těžiště vah.

2/ Z klidného hlediska těžiště vah (z krajiny vně vlaku), se pohyb a klid jeví reálně:

- ab/ misky vah (jedoucí vlaky) jsou v protipohybu = reálný pohyb
- c/ těžiště vah (krajinu vně vlaků) je v klidu = reálný klid
- de/ vychýlení misek vah (vlaků od místa střetnutí) je dráhou pohybu = reálná míra

Všestranné hledisko těžiště vah, je hlediskem uvažujícího (myslitele) o reálně pozorované nesporné (jednoznačné) realitě, jak na ní trvá Zénón či Aristoteles a kterou Z. Kratochvíl nazývá výmyslem, tj. „*myšlením myšleného*“.

Z uvedeného je zřejmé, že jen mechanismus vah, objektivní (Δ) i subjektivní (uvažující zdravý rozum), nás může poučit jak o nerozporné a jednoznačné objektivní realitě (2abcde), tak i o nejednoznačných a rozporuplných objektivních iluzích o ní (1abcde).

Záleží jen na tom, jakým způsobem k realitě přistupujeme.
 Buď jednostranně (1abcde), jako odborník na realitu, teoretik specialista (sofista):

*„Od této cesty zkoumání hled' svou odvracet mysl,
 ani ať zkušený zvyk tě nenutí,
 abys tou cestou řídil osleplé oči, zalehlé uši a jazyk.“*
 (Parmenidés z Eleje)

Nebo všestranně (2abcde), jako učedník reality, pozorovatel a myslitel (filosof):

Nikoli, ty jen rozumem rozsud' to zkoumání sporné.“
 (Parmenidés z Eleje)

Sofističtí odborníci se ovšem tak snadno nevzdají. Jsou-li vůči jejich křivým výkladům reality nějaké námitky, které nestačí ignorovat, vykládají křivě i své odpůrce. Jejich křivé výklady (reality i odpůrců) mají ovšem vždy paradoxní charakter.

Z. Kratochvíl: *„Zénónovým cílem je usvědčit z klamu smyslové vnímání pohybu.“*

O čtyři řádky dál v jeho „demytologizaci Zénónových aporií“ naopak čteme.

Z. Kratochvíl: *„Zénón ovšem nezpochybňuje to, že vidíme... nýbrž myslitelnost a tudíž skutečnost tohoto jevu.“*

Zdá se, že by Z. Kratochvíl udělal lépe, kdyby „demytologizoval“ chaos ve své hlavě...

Charles Seife (Nula - Životopis jedné nebezpečné myšlenky): *„Zénón sám řešení svých záhad neznal a ani je nehledal. Jeho filosofii tyto paradoxy dokonale vyhovovaly.“*

Seifeho tvrzení, že paradoxy Zénónovi vyhovují, je v roztomilém rozporu s výše citovaným tvrzením Z. Kratochvíla, že Zénón „podkládá světu požadavek bezrozpornosti“, že „považuje za neskutečné, v čem se nacházejí rozpory“. Naopak, níže citovaný Landau a Rumer nám jednoznačně potvrzují, že paradoxy ve skutečnosti vyhovují akademickým učencům: „...kteří si už zvykli na všelijaké paradoxy a zvláštnosti teorie relativity...“

Pokud ani překrucování učení odpůrců nestačí, zaměří se sofističtí odborníci na osobu odpůrce, s cílem nějak ji umlčet (znemožněním prezentace, výsměchem, skandalizováním, „inkviziční“ likvidací atp.). K tomu všemu je jim propůjčována sociální moc, neboť dnešní svět je ovládán sofistickým spiknutím proti zdravému rozumu.

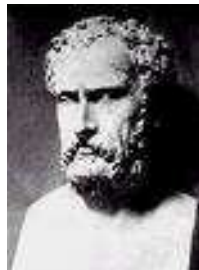
L. D. Landau a J. B. Rumer (Co to je teorie relativity - 1963): *„...věda se nebojí střetnutí s omyly ošidného zdravého rozumu... ano, zklamal nás úsudek „zdravého rozumu“... tzv. zdravý rozum není nic jiného než prosté zobecnění našich někdy povrchních představ a předsudků... argumenty zdravého rozumu jsou často přesvědčivé, ale řídit se jen jimi, počneme se podobat některým dávným filosofům, hledajícím zákony přírody jen ve vlastní hlavě... nadále se budeme spoléhat už jen na fakta zjištěná pokusem... bez ohledu na zdravý rozum... jednoduchý a samozřejmý úsudek není použitelný... stačí, uvěříte-li...“*

Je to paradoxně akademie věd, kdo se tu dovolává víry proti samostatnému myšlení!
Tento „vědecký“ názor dnes na akademické půdě zastává naprostá většina učenců:

„Většina je slabší než rozum!“
(Xenofanés z Kolofónu)

Jen zdravý rozum je s to porozumět učení Elejské školy, že Parmenidovy kontrastně duální opaky reality (JE a NENÍ), jsou relativní projevy něčeho absolutního, co se v nich pouze projevuje, samo o sobě však svým relativním projevem není:

*„Jeden je Bůh mezi bohy a lidmi největší,
jenž smrtelníkům tělem ni myslí podoben není.
Celý vidí, celý myslí, celý též slyší.
Na témž místě trvá, aniž se pohne,
nijak mu nesluší přecházet tam či onam.
Beze vší námahy koná vše myšlenkou ducha.“*
(Xenofanés z Kolofónu)

Tak se Elejská škola již na samém počátku vývoje lidského myšlení kategoricky postavila na stranu individuálního zdravého rozumu, aby již v zárodku čelila kolektivnímu spiknutí proti rozumu, neúnavně organizovanému sofistickými klany, ať už ateistickými či teistickými.

R. Steiner (Záhady filosofie): *„Xenofanés shledává, že lidové bohové nemohou obstát před myšlením. Tedy je odmítá. Jeho Bůh musí být myšlením pochopitelný. To, co vnímají smysly, je proměnlivé, to má vlastnosti neodpovídající myšlence, která musí hledat to trvalé. Xenofanův Bůh je tedy myšlenkami pochopitelná, neměnná, věčná jednota všech věcí.“*

-zmp-